

Художня рецепція російської класичної літератури у віршах М.Чернявського // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Філологія та лінгводидактика в умовах євроінтеграції: реалії і перспективи»(25–26 жовтня 2018р.) [Електронний ресурс] / За заг. ред. І.В.Гайдаєнко;упор.Т.Г.Окуневич – 2018. – С.242-244

Корівчак Людмила

м. Херсон

korivchak15@ukr.net

ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ВІРШАХ М.ЧЕРНЯВСЬКОГО

Лірика М.Чернявського є невід'ємною частиною української літератури кінця ХІХ-перших десятиліть ХХ століття. Відповіді на свої естетичні запити поет намагався знайти у творчості російських класиків.

Про те, наскільки близькими М.Чернявському були твори М.Лермонтова, С.Надсона, О.Пушкіна, свідчить низка перекладів, які він здійснив на початку своєї літературної діяльності. Український митець присвячує О.Пушкіну, М.Лермонтову й оригінальні вірші, написані у жанрі послання.

Вірш «Пушкіну» пройнятий пафосом утвердження всеперемагаючої сили мистецтва, здатної подолати навіть смерть. Масштабність таланту російського класика розкриває метафоричний образ хвали, «що перекличними громами / Іде у нас над головами». Звертання до Пушкіна – «Бояне Руської землі» – виражає думку про те, що геніальний поет належить не тільки своїй нації, адже поняття «Руська земля» нерозривно пов'язане з поняттям «Київська Русь». Порівняння російського митця з народним співцем вказує на популярність і невмирущість його таланту.

Друга більша частина вірша становить уявний діалог ліричного героя з Пушкіним і набуває рис оди. М.Чернявський у цій частині розкрив своє шире захоплення талантом О.Пушкіна: «Поете, образ чистий твій / В душі ношу я,

мов святиню, / Немов блакить небесно-синю / Гойдаю, ніжучи, у ній [175, с. 233].

Насичення функціонально значимих образів в одній строфі («геній», «півбог», «сонце») у різних варіаціях служить для відтворення постаті О.Пушкіна як взірця поета, орієнтиром життєвої поведінки.

М.Чернявський називає його «собратом» і досягає певного «ефекту наближення», підсиленого лірично-інтимною сповіддю у другій строфі вірша. Ця «інтимізація» допомагає йому, оспівуючи велич генія, не перетворювати його образ на монумент, а надати йому теплоти, показати безсмертя поета як «інобуття» у душах читачів.

Вірш «Пушкін» у циклі «Крим» має медитативний характер. М.Чернявський описав душевний стан О.Пушкіна під час неофіційного заслання на півдні, а також трагічну смерть поета після повернення з Криму. Факти з життя російського класика служать для зображення психологічного гартування О.Пушкіна: «В борні і творчому змаганні / Од сили в силу духом ріс» [175, с. 410].

Наснагу російський поет черпає з морських просторів Криму. Метафори «душа кипуча», «огні в крові його жили» розкривають вольовий характер О.Пушкіна, його непідвладність обставинам. Визначальним у відтворенні образу поета є порівняння його з орлом («орлиним взором», «мов орел знявся»).

З такими віршами М.Чернявського «Я не прихильник буч кривавих...», «Мов хвилі в морі, повлягались...», «Важким шляхом до світу йдуть народи...» в ідейному плані співзвучні вірші «Вольность», «К Чаадаєву», «Деревня» О.Пушкіна. Обидва митці у своїх творах прагнуть бачити свої народи вільними, самодостатніми.

Спільним для віршів українського й російського поетів є мотив свободи. М.Чернявський, як і О.Пушкін, обстоював прагнення людини до саморозкриття, поняття свобода вважав головним стимулом у житті людини.

Першим кроком до здобуття свободи митці вважають досягнення людиною внутрішньої свободи.

У ліриці М.Чернявського («Поет», «І будеш ти чужий між ними...»), як і О.Пушкіна («Поэт», «Поэт и толпа») образ поета співвідноситься з біблійним образом пророка.

У 1897 році український поет написав вірш-послання «Лермонтову». Ідейним спрямуванням цього твору було звеличення російського поета. Порівняння М.Лермонтова з могутнім птахом, так само як у характеристиці О.Пушкіна, спрямоване на возвеличення його духовної сили, незламності.

М.Чернявський у вірші художньо осмислив факт з біографії російського митця – смертельне поранення і таким чином посилив трагічність звучання поезії. М.Лермонтову, що є уособленням світла («блискуча зірниця»), у творі протистоїть образ темряви, що постає символом пасивності, бездуховності суспільства.

М.Чернявському імпонує суб'єктивізм М.Лермонтова, який зазвучав повному в російській літературі: своєрідність пізнання людиною Всесвіту, відчуття себе його частиною як єдиного цілого. Близькою до поглядів М.Лермонтова є розробка М.Чернявського філософії смерті. Смерть постає у їх віршах не як логічне завершення людського буття, а як фатум. Українського поета лякає те, що людина свідомо не може передбачити кінець життя, а отже, залишаться нездійсненими її прагнення.

Вірш М.Чернявського «Так і пройде життя, мов тривожний той сон...» споріднений з поезією «1831-го июня 11 дня» Ю.Лермонтова. У формі роздумів ліричного героя обидва митці відтворили плинність людського життя.

Суб'єкта лірики М.Чернявського, як і Ю.Лермонтова, переповнюють почуття незреалізованості своїх творчих сил. Невблаганний вирок природи – смерть – здатний позбавити людину всіх мирських утіх.

Під час навчання в духовній семінарії у Катеринославі М.Чернявський ознайомився з творчістю Л.Толстого. Філософія російського мислителя мала великий вплив на формування світогляду поета.

Оскільки людина має подвійну натуру, основним, за Толстим, має бути прагнення досконалості. Самозаглиблення стає основною рисою ліричного героя М.Чернявського, який намагається дослідити засобами самоаналізу людську натуру. Як і Л.Толстой, український поет доходить висновку, що людина може змінити своє єство.

М.Чернявський вірить в людину, в її духовний потенціал. Український поет утверджує думку, що лише у мирному суспільстві кожна людина зможе до кінця виконати свою місію: щасливо жити самій і допомагати в цьому іншим. Така позиція суголосна з філософією Л.Толстого: «поводься з іншими так, як хочеш, щоб поводитися з тобою». М.Чернявський, як і Л.Толстой, виступає проти будь-якого насильства над людиною. Життєлюб, він обстоює позицію мирного розв'язання всіх конфліктів.

Поетичні портрети російських митців у віршах М.Чернявського виявляють його естетичні смаки, розкривають етапи формування митця. Ранні вірші поета були написані під впливом лірики О.Пушкіна та М.Лермонтова та філософських теорій Л.Толстого, творчість яких була популярна в період кінця ХІХ-початку ХХ ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лермонтов М. Ю. Полное собрание сочинений в 10 томах. / Лермонтов М. Ю. – Т. 1. – М. : Воскресенье, 2000. – 505с.
2. Пушкин А. С. Сочинения : В 3-х т. / Пушкин А. С. – Т. 1. – М. : Худож. лит., 1985. – 735 с.
3. Чернявський М. Твори : У 2 т. / М. Чернявський – К. : Дніпро, 1966. – Т. 1. Оригінальні поезії. Переклади. – 514 с.

